

STN-hys
78

EUROISTA TYÖHISTORIAA

TYÖHISTORIAN MÄÄRITTÄMINEN TYÖTÖMYYSTURVAN ETUUK- SISSA UUDEN TYÖELÄKEJÄRJESTELMÄN AIKANA

21.12.2004

Carin Lindqvist-Virtanen

SUMMARY

A number on benefits granted within the unemployment protection schemes require as one of the criteria to be fulfilled for eligibility to the benefit a sufficient working history. Also the earnings-related pension scheme requires in some cases a sufficient working history in order to open up eligibility to the benefit. Both the unemployment scheme and the pension scheme have based the defining of the work history on the working time registered in the employment relationship register of the earnings-related pension scheme.

The earnings-related pension scheme is reformed in year 2005. The pension reform affects indirectly also the unemployment protection scheme as the contents of the data collected for the implementation of the pension scheme partially changes. The employment relationship register will no longer contain the same data as before. As the data in the register has been used also for unemployment benefits to establish the working history, the relevant regulations will have to be changed. The same applies to those benefits of the earnings-related pension scheme that require working history.

Working time has previously been defined as the months during which a person has been insured in the earnings-related pension scheme. The new pension scheme is based on accrued earnings while the old pension scheme was based on time worked (insured) as well as earnings accrued. Thus in the future the register will basically contain data on annual earnings and the time worked (insured) will not necessarily be available as before. At the same time the minimum earnings which require a pension premium to be paid are reduced which reduces the link between actual working history and earnings registered.

The revised regulation should be applicable to both schemes. The method used to define working history should in addition fulfil the following:

- the same method can be used for different benefits and it can be applied to registered data on employment relationships accruing from different employment pension schemes
- the method of definition is sufficiently clear and simple
- the method of definition does not significantly change the present eligibility criteria.

This paper suggests that the method to define working history should be based on annual earnings, divided by a limit value. Thus the months of accrued working history of that particular calendar year would be obtained. For any particular year the number of months could not exceed twelve. The limit value would be defined in the TYEL Act and it would annually be adjusted with the earnings coefficient. The working history required for any particular benefit would still be fixed in the eligibility criteria of that benefit, and the limit value could be applied adjusted with a special working time coefficient. Thus the actual working history accrual requirement could in some cases be moderated. The basic principles of working history accrual would still be uniform.

2

This paper suggests that the limit value should be set as equal to one twelfth of the earnings requirements for accrual time credited in disability pension benefits in the TYEL Act, that is as one twelfth of 12 000 euros (index level of year 2002). This makes working history accrue at average earnings levels and in full-time work virtually in the same manner as the present regulation does. Accrual is somewhat easier but the proposition does not significantly enlarge access to benefits. For branches formerly insured according to the Temporary Employees' Pensions Act (LEL) or the Pensions Act for Performing Artists and Certain Groups of Employees (TaEL), as well as for very low-paid and temporary work the accrual is slightly slower. On the other hand working history will be accrued from all work according to the proposition.

SAMMANDRAG

Inom arbetslöshetsskyddet är ett av de kriterier som förutsätts uppfylla för rätt till vissa förmåner kravet på en tillräcklig tidigare arbetshistoria. Även inom arbetspensionsskyddet är förutsättningen för att rätten till vissa förmåner skall öppnas, att den sökande kan påvisa en tillräcklig tid i arbete. I bägge system har man bestämt arbetshistorien genom att utreda tjänstgöringstiden från arbetspensionssystemets register över arbetsförhållanden.

Från och med år 2005 förnyas arbetspensionsskyddet till sitt innehåll. Pensionsreformen påverkar indirekt arbetslöshetsskyddet på så sätt, att de uppgifter som samlas för att kunna verkställa arbetspensionsskyddet till sitt innehåll delvis förändras, och det är inte längre möjligt att ur registret över arbetsförhållanden erhålla samma uppgifter som tidigare. Då arbetslöshetsskyddet har använt sig av arbetspensionsskyddets register över arbetsförhållanden för att utreda tjänstgöringstiden, bör arbetslöshetsskyddets regler härvid ändras.

Motsvarande gäller för de förmåner inom arbetspensionsskyddet som förutsätter arbetshistoria. De reviderade reglerna borde också vara tillämpliga inom bägge system. Dessutom borde den metod som används för att bestämma arbetshistorien uppfylla följande kriterier:

- samma bestämningsmetod passar för olika förmåner och den kan tillämpas på registeruppgifter om arbetsförhållanden som intjänas enligt olika arbetspensionslagar.
- bestämningsmetoden är tillräckligt klar och enkel
- bestämningsmetoden förändrar inte i väsentlig grad de nuvarande kriterierna för rätt till förmån.

I denna utredning föreslås att bestämningsmetoden skulle baseras på årsinkomsten, som skulle divideras med ett gränsbelopp. På detta sätt skulle man få kalendermånaderna som för ett givet kalenderår ackumulerar arbetshistoria. Antalet kalendermånader skulle kunna vara högst 12 per år. Om gränsbeloppet skulle stadgas i TYEL-lagen och det skulle årligen justeras med förtjänstkoefficienten. Inom varje förmånsform skulle det fortsättningsvis stadgas om den arbetshistoria som förutsätts, varvid gränsbeloppet kunde tillämpas justerat med en speciell arbetshistoriekoefficient. På detta sätt kunde ackumuleringen av arbetshistorien i vissa fall ske på lindrigare villkor. Grundprinciperna för ackumulering av arbetshistoria skulle ändå vara enhetliga.

I denna utredning föreslås att gränsbeloppet skulle vara en tolfedel av det belopp på 12 000 euro som är förutsättningen för rätt till kommande tid enligt TYEL (enligt värdet för år 2002). Detta ackumulerar på medelinkomstnivå och för personer i stadigt arbete arbetshistoria på ungefärligt lika villkor som nuvarande regelverk. Ackumuleringen sker något lindrigare, men förslaget utökar inte i väsentlig grad rätten till förmåner. För tidigare KAPL- och KOPL-brancher, liksom för kortvariga arbetsförhållande med synnerligen låga inkomster ackumuleras arbetshistoria något

långsammare. Å andra sidan ackumulerar all inkomst alltid mera arbetshistoria enligt förslaget.

EUROISTA TYÖHISTORIAA

TYÖHISTORIAN MÄÄRITTÄMINEN TYÖTTÖMYYSTURVAN ETUUKSISSA UUDEN TYÖELÄKEJÄRJESTELMÄN AIKANA

SHV-työ: Työttömyysvakuutuksen työhistorian määrittämisohjeen tarkistaminen työeläkeuudistuksen johdosta.

Sisällysluettelo	sivu
Yhteenveto	9
1. Johdanto	11
1.1 Tehtävä	11
1.2 Tehtävän taustaa	11
2. Työhistorian käsite ja käyttö	12
2.1 Työhistorian käsite	12
2.2 Työhistorian käyttö työttömyysturvajärjestelmään liittyvissä etuuksissa	
2.2.1 Korotettu ansio-osa	
2.2.2 Lisäpäivärahaoikeus	
2.2.3 Koulutuspäiväraha ja koulutustuki	
2.2.4 Aikuiskoulutustuki	
2.2.5 Vuorotteluvapaa ja vuorottelukorvaus	
2.2.6 Tulopoliittinen sopimus 2004	
2.3 Työhistorian käyttö työeläketurvajärjestelmässä	14
2.4 Tietoja työhistoriaedellytyksen sisältämisestä etuuksista	14
2.4.1 Korotettu ansio-osa	
2.4.2 Lisäpäiväraha	
2.4.3 Koulutuspäiväraha	
2.4.4 Aikuiskoulutustuki	
2.4.5 Vuorottelukorvaus	
3. Työhistorian selvittäminen nykyjärjestelmässä	16
3.1 Työhistorian määrittäminen	16
3.2 Työhistorian laskenta	16
3.2.1 Työhistoriaan luettava aika	
3.2.2 Työhistoriaedellytysten selvittäminen rekisteriotteelta	
3.3 Työeläkevakuutuksen rajatulot	19
3.3.1 Vakuutukseen kuulumisen rajatulot 2004	
3.3.2 TEL-rajatulon kehitys	

4. Eläkeuudistus ja rekisterimuutokset	20
4.1 Eläkeuudistuksen vaikutus työsuhderekisteriin	20
4.2 Arvio muutoksen vaikutuksesta työhistorian selvittämiseen	21
5. Vaihtoehdot työhistorian määrittämiseksi vastaisuudessa	22
5.1 Keskeiset tavoitteet	22
5.2 Määrittämisen malleja	23
5.2.1 Työsuhdeaikaan pohjautuva malli (nykyinen TEL-malli)	
5.2.2 Alimpaan vuosirajatuloon pohjautuva malli (on-off-malli)	
5.2.3 Kuukausiansioon pohjautuva malli	
5.3.4 Vuosiansioon pohjautuva malli	
5.3.5 Yhdistelmämalli	
5.3 Palkkakajakaumat ja työhistoriaan liittyvät ansiotiedot	25
5.4 Vaihtoehtoiset rajamäärät ja arvio niiden soveltuvuudesta	28
5.4.1 Nykyinen TEL-vakuuttamisen alaraja 229,34 €/kk	
5.4.2 TyEL-vakuuttamisen uusi alaraja 41,89 €/kk	
5.4.3 Tulevan ajan oikeuden edellyttämät ansiot 12 566,70 euroa	
5.4.4 Työttömyysvakuutuksen työssäoloehdon ansioraja 11 116,80 euroa vuodessa	
6. Ehdotus työhistorian määrittämisen malliksi	31
6.1 Ehdotus laskentatavaksi ja rajamääräksi	31
6.1.1 Määrittämisen malli	
6.1.2 Rajamäärä ja arvio sen tason soveltuvuudesta	
6.1.3 Rinnakkaiset työsuhteet ja rinnastettava aika	
6.1.4 Laskentakaava	
6.2 Säättämisjärjestys ja aikataulu	37

Liite Vertailulaskelma:
 Työhistorian kertyminen eri rajamäärillä ja eri ansiotasolla

YHTEENVETO

Työttömyysturvan etuuksissa on yhtenä etuuteen oikeuttavana kriteerinä käytössä vaatimus riittävästä edeltävästä työhistoriasta. Myös työeläketurvassa edellytetään joissakin etuuksissa riittävää työssäoloaikaa jotta oikeus etuuteen avautuisi. Työhistorian määrittäminen on kummassakin järjestelmässä tehty selvittämällä työssäoloaika työeläkkeiden työsuhderekisteristä.

Vuoden 2005 alusta työeläketurva uudistuu sisällöllisesti. Eläkeuudistus vaikuttaa välillisesti työttömyysturvaan siten, että työeläketurvan toimeenpanoa varten kerättävien tietojen sisältö osittain muuttuu eikä työsuhderekisteristä enää saa samoja tietoja kuin aikaisemmin. Koska työttömyysvakuutus on käyttänyt työeläketurvan työsuhderekisteriä työssäoloajan selvittämiseen, on työttömyysturvan säännöksiä tältä osin tarkistettava.

Vastaava tilanne koskee työeläketurvan työhistoriaa edellyttäviä etuuksia. Tarkistettujen sääntöjen tulisi soveltaa kummallekin järjestelmälle. Lisäksi määrittämiseen käytettävän menetelmän tulisi toteuttaa seuraavat tavoitteet:

- sama määrittämistapa sopii eri etuuksiin ja se on sovellettavissa eri työeläkelakien mukaisesti kertyviin työsuhderekisteritietoihin
- määrittämistapa on riittävän selkeä ja yksinkertainen
- määrittämistapa ei olennaisesti muuta nykyisiä saamiskriteerejä

Ehdotuksena on, että määrittämistapa perustuisi vuosiansioon, joka jaettaisiin rajamäärällä. Näin saataisiin asianomaisen kalenterivuoden työhistoriaa kerryttävät kuukaudet. Kuukausien määrä voi kustakin vuodesta olla enintään 12. Rajamäärästä säädetäisiin TYEL-laissa ja sitä tarkistettaisiin vuosittain palkkakertoimella. Kussakin etuuslajissa säädetäisiin edelleen vaadittavasta työhistoriasta, jolloin rajamäärä voitaisiin soveltaa muunnettuna erityisellä työhistoriakertoimella. Näin työhistorian kertyminen voisi tietyissä etuuksissa olla lievennetty. Työhistorian kertymisen peruseriaate olisi silti yhtenäinen.

Tässä ehdotetaan rajamääräksi TYEL:n tulevan ajan oikeuden edellytyksenä olevan 12 000 euron kahdestoistaosaa (vuoden 2002 tasossa). Tämä kerryttää työhistoriaa keskimääräisillä ansiotasoilla ja säännöllisessä työssä pääosin samoin kuin nykyinen säännöstö. Kertyminen on jonkin verran lievempää, mutta ehdotus ei olennaisesti laajenna etuuksien piiriin pääsyä. Entisten LEL- ja TaEL-alojen osalta, samoin kuin hyvin matalapalkkaisten ja lyhytkestoisten töiden osalta kertyminen on hieman hitaampaa. Toisaalta ehdotuksen mukaan kaikki ansiot kerryttävät aina lisää työhistoriaa.

1. JOHDANTO

1.1 Tehtävä

Työeläkeuudistuksen yhteydessä työsuhderekisteri muuttuu periaatteessa työansiorekisteriksi, eikä nykyisen tarkkuustason mukaista työaikojen rekisteröintiä enää tehdä. Tämän johdosta myös työttömyysvakuutuksen edellyttämän työhistorian selvittämisen menettelyä on muutettava siten että nykyisten 'työeläkeperusteisten päivien' sijaan työhistoria voidaan todeta rekisteröidyistä ansiotiedoista.

Tehtäväksi asetettiin *Työttömyysvakuutuksen työhistorian määrittäminen tarkistaminen työeläkeuudistuksen johdosta.*

Selvitys on toteutettu yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön vakuutusosaston työttömyys- ja sairausvakuutusyksikön sekä Eläketurvakeskuksen kanssa. Ehdotuksesta on lisäksi kuultu työmarkkinajärjestöjen asiamiesten alustava näkemys.

1.2 Tehtävän taustaa

Työeläketurva uudistuu sisällöllisesti vuoden 2005 alusta. Lisäksi työeläkelainsäädäntöä uudistetaan vuoden 2007 alusta siten, että nykyiset eläkelait TEL, LEL ja TaEL¹ korvataan yhtenäisellä TYEL-lailla². Vastaavat sisältöuudistukset on toteutettu myös julkisen sektorin eläkelakeihin. Myös muuta eläkelainsäädäntöä (YEL, MYEL ja MEL³) tarkistetaan.

Eläkeuudistukseen liittyy myös työttömyysturvan tarkistaminen ja toimeentuloturva-järjestelmien keskinäisen vastuunjaon muutoksia. Työttömyysturvaetuksia koskevat säännöt on mukautettava uuden eläkelainsäädännön kanssa yhteensopiviksi. Eläkeuudistus vaikuttaa lisäksi välillisesti työttömyysturvaan siten, että työeläketurvan toimeenpanoa varten kerättävien tietojen sisältö osittain muuttuu. Muutoksesta on tarkoitus säätää tarkemmin TYEL:ssä. Koska työttömyysvakuutus on käyttänyt työeläketurvan työsuhderekisteriä, työssäoloajan selvittämiseen on työttömyysturvan säännöksiä tältä osin tarkistettava.

Riittävän pitkää työssäoloaika eli *työhistoriaa* edellytetään usean työttömyysturvaan liittyvän etuuden ehtona. Myös työeläketurvassa joissakin etuuksissa edellytetään riittävää työhistoriaa jotta oikeus etuuteen avautuisi. Työhistorian selvittämiseen on kummassakin järjestelmässä käytetty työeläkejärjestelmän työsuhderekisteriä. Kummallakin järjestelmällä on siten uudessa tilanteessa samantapainen määrittämisiongelma. Tarkistettujen sääntöjen tulisi siten soveltua kummallekin järjestelmälle.

¹ Työntekijän eläkelaki (395/1961; TEL), Lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijän eläkelaki (134/1962; LEL), Taiteilijoiden ja eräiden erityisryhmiin kuuluvien työntekijän eläkelaki (662/1985; TaEL)

² Työntekijän eläkelaki (/2005; TYEL)

³ Yrittäjien eläkelaki (468/1969; YEL), Maatalousyrittäjien eläkelaki (467/1969; MYEL), Merimieseläkelaki (72/1956; MEL)

2. Työhistorian käsite ja käyttö

2.1 Työhistorian käsite

Työttömyysturvaan liittyvissä etuuksissa työhistoriaa edellytetään silloin, kun on katsottu, että etuuden saamisen yhtenä olennaisena edellytyksenä olisi riittävän pitkä työssäolo ja kiinnittyminen työmarkkinoille. Tavoitteena on joko korostaa etuuden yhteyttä pitkän työrupeaman aiheuttamaan tarpeeseen tai etuuden vakuutusperiaatteen mukaista luonnetta työnteosta (ja/tai maksuilla) kertyneenä etuutena.

Työhistoria etuuden edellytyksenä on ollut eläkejärjestelmässä käytössä jo aiemmin mm. työttömyyseläkkeen osalta. Työttömyysturvaan liittyvien etuuksien kohdalla se otettiin käyttöön ensimmäisen kerran vuonna 1997 pitkäaikaistyöttömien omaehtois-⁴ opiskelun tukemiseksi maksettavassa etuudessa. Tämän jälkeen työhistoriavaatimus on otettu käyttöön monissa etuuksissa. Osa pohjautuu aiempiin etuuksiin joissa on ollut mukana vaatimus riittävästä työurasta, kuten ansiopäivärahan korotetussa ansio-osassa, joka korvasi aiemman erorahan tai lisäpäivärahaoikeudessa ja ansiopäivärahan korotetussa määrässä lisäpäiviltä, joka korvaa työttömyyseläkkeen. Osassa työhistoriavaatimus pohjautuu ajatukseen etuuden karttumisesta työskentelyn kautta kuten aikuiskoulutusrahassa.

Työhistoriavaatimuksen käyttö on lisääntynyt. Uusin etuus, jossa edellytyksenä on riittävä työhistoria, on syksyn 2004 työmarkkinapoliittisessa sopimuksessa sovittu korotettu koulutustuki.

2.2 Työhistorian käyttö työttömyysturvajärjestelmään liittyvissä etuuksissa

2.2.1 Korotettu ansio-osa

Työttömyysturvalain (TTL 1290/2002) 6 luvun 3 §:ssä säädetään ansiopäivärahan korotetun ansio-osan edellytyksistä. Korotettua ansio-osaa maksetaan yhteensä enintään 150 päivältä palkansaajakassan jäsenelle joka on menettänyt työnsä työ sopimussuhteissa tarkoitetuista tuotannollisista tai taloudellisista syistä tai hän on irtisanoutunut lomautuksen kestätyä yhdenjaksoisesti vähintään 200 päivää.

Ennen työn menettämistä edellytetään palkansaajalta kassan jäsenyyttä vähintään viisi vuotta ja eläkkeeseen oikeuttavaa työssäoloaikaa vähintään 20 vuotta 18 vuoden iän täyttymisen jälkeen.

2.2.2 Lisäpäivärahaoikeus

TTL 6 luvun 9 §:ssä säädetään lisäpäiväoikeudesta ja 10 §:ssä ansiopäivärahan korotusta määrästä lisäpäiviltä.

⁴ HE 37/1997 Laiksi pitkäaikaistyöttömien omaehtoisen opiskelun tukemisesta ja opintotukilain 6 §:n muuttamisesta. Työhistoriaedellytys oli 12 vuotta koulutusta edeltävän 18 vuoden aikana.

TTL 6 luvun 9 §:n 2 momentissa säädetään että, vuonna 1950 tai sen jälkeen syntyneelle työnhakijalle, joka on täyttänyt 59 vuotta ennen 500 päivän enimmäisajan umpeutumista, voidaan maksaa palkansaajan ansiopäivärahaa tai peruspäivärahaa 65 vuoden iän täyttämiskauden loppuun. Lisäedellytyksenä on se, että henkilö on enimmäisajan täytyessä ollut **työeläkelakien alaisessa työssä vähintään 5 vuotta viimeisen 20 vuoden aikana (5/20).**

TTL 10 §:ssä säädetään ansiopäivärahan korotetusta määrästä lisäpäiviltä. Kun palkka kuukaudessa on suurempi kuin 90-kertainen perusosa (peruspäiväraha), on lisäpäiviltä maksettava ansiopäivärahan ansio-osa 90-kertaisen perusosan ylittävän päiväpalkan osalta 32,5 % normaalisti sovellettavan 20 %:n sijasta. Edellytyksenä ansiopäivärahan korotetulle määrälle lisäpäiviltä on palkansaajakassan jäsenyyttä 5 vuoden ajalta ja **työeläkevakuutettua työssäoloaikaa vähintään 20 vuotta.**

2.2.3 Koulutuspäiväraha ja koulutustuki

TTL 10 luvun 3 §:ssä säädetään koulutuspäivärahan saamisen edellytyksistä. Koulutuspäivärahan saamisen edellytyksenä on, että **hakijalla on koulutuksen aloittaessaan työssäoloa yhteensä vähintään 10 vuotta, jota laskettaessa luetaan hyväksi myös työ, jonka hakija on tehnyt ennen kuin on täyttänyt 23 vuotta.**

Koulutuspäiväraha maksetaan korotettuna jos henkilö on saanut korotettua ansiopäivärahaa koulutusta edeltävältä ajalta. Koulutuspäivärahaa maksetaan korotettuna myös sellaiselle henkilölle, joka on saanut korotettua ansiopäivärahaa 150 päivän enimmäisajan.

Koulutustuki vastaa määrältään koulutettavan ansiopäivärahaa. Koulutustuki voidaan samoin edellytyksin maksaa korotettuna.

2.2.4 Aikuiskoulutustuki

Aikuiskoulutustuesta annetun lain (1276/2000) mukaan palkansaajien ja yrittäjien ammattitaidon kehittämistä ja ylläpitoa koskevaan koulutukseen myönnetään eläkevakuutettuun ansiotyöhön perustuvaa tukea. Aikuiskoulutustuki myönnetään laissa määriteltyn koulutukseen jos henkilö täyttää säädetyn ansainta-aikaa koskevan edellytyksen. Saamisen edellyttämästä ansainta-ajasta säädetään lain 7§:ssä. **Edellytyksenä on, että henkilöllä on työssäoloa yhteensä vähintään 5 vuotta, jos tukikausi alkaa 1.8.2006 tai sen jälkeen, sitä ennen 10 vuotta.** Aikaa laskettaessa luetaan hyväksi myös työ, jonka henkilö on tehnyt ennen 23 vuoden täyttämistä.

2.2.5 Vuorotteluvapaa ja vuorottelukorvaus

Vuorotteluvapaalain (1305/2002) mukaan vuorotteluvapaan edellytyksenä on, että työntekijän työssäolo ja palvelussuhde samaan työnantajaan on kestänyt yhdenjaksoisesti vähintään vuoden välittömästi ennen vuorotteluvapaan alkamista. Työhistoriaedellytyksestä säädetään lain 4 §:ssä. Sen mukaan edellytetään lisäksi **työeläkelakien mukaista työssäoloa yhteensä vähintään 10 vuotta.** Työssäoloaikaa laskettaessa otetaan huomioon myös työ, jonka henkilö on ennen 23 vuoden täyttämistä.

Vuorottelukorvaus on korkeampi (työttömyyspäivärahasta 80 % 70 %:n sijaan) jos henkilöllä on yli **25 vuotta työssäoloa** välittömästi ennen vuorotteluvapaan alkamista.

2.2.6 Tulopoliittinen sopimus 2004

Tulopoliittisessa sopimuksessa 29.11.2004 on sovittu työttömyysturvan muutosturvan osana, että kun työsuhde on päättynyt taloudellisilla tai tuotannollisilla syillä (TSL 7 luvun 3, 4, 7 ja 8§:t) tai työsuhde on muodostunut yhdestä tai useammasta keskeytymättömänä tai vain lyhytaikaisin keskeytyksin yhteensä kolme vuotta samaan työnantajaan jatkuneista määräaikaisista työsopimuksista, työntekijälle maksetaan työsuhteen päättymisen jälkeen korotettua koulutustukea. Korotetun koulutustuen maksamisen edellytyksenä olisi lisäksi, että

- Henkilö on oikeutettu TTL:n ansiopäivärahaan.
- **Henkilöllä on työhistoriaa vähintään kolme vuotta.** (Huom. Tarkastelujaksoa ei ole sopimuksessa määritelty).
- Henkilölle on laadittu työllistymisohjelma.

2.3 Työhistorian käyttö työeläketurvajärjestelmässä

Osa-aikaeläkkeen ja työttömyyseläkkeen saamisen yhtenä edellytyksenä on, että eläkehakijalla on eläketapahtumapäivää edeltävien 15 vuoden aikana karttunut työeläketurvaa yhteensä vähintään 5 vuotta (ns. 5/15 sääntö).

Uudistetussa työeläkelainsäädännössä työttömyyseläkkeestä on luovuttu 1950 ja sen jälkeen syntyneiden osalta ja sen korvaa työttömyysturvan osana maksettavat lisäpäivät. Osa-aikaeläkkeen osalta vaatimus säilyy samana.

Työkyvyttömyyseläkkeeseen liittyvän *tulevan ajan* edellytyksenä on että työntekijällä on **työkyvyttömyyden alkamisvuoden ja sitä edeltävän kymmenen kalenterivuoden aikana** TEL 8§:n 4 momentissa mainitun lain tai eläkesäännön mukaisia työansioita yhteensä vähintään 12 000 euroa.⁵

2.4 Tietoja työhistoriaedellytyksen sisältämistä etuuksista

2.4.1 Korotettu ansio-osa

Korotettu ansio-osa korvaa aiemman erorahan. Sitä maksetaan pitkään työelämässä olleelle, joka on irtisanottu tuotannollisilla tai taloudellisilla syillä. Sitä maksettiin ensimmäisen kerran vuonna 2003 yhteensä 5,3 milj. euroa. Vuonna 2004 on 30.9.2004 mennessä maksettu korotettuna ansio-osana yhteensä 11 milj. euroa yhteensä 15 000 henkilölle. Korotus on keskimäärin 8,7 €/päivä.

2.4.2 Lisäpäiväraha

⁵ Vuoden 2002 indeksitasossa

Lisäpäivärahan pidennetty maksuaika korvaa aiemman työttömyyseläkkeen ikääntyneille työttömille joilla on riittävä työhistoria. Lisäpäivärahaa maksetaan vuonna 1950 tai sen jälkeen syntyneelle työnhakijalle, joka on täyttänyt 59 vuotta ennen 500 päivän enimmäisajan umpeutumista ja joka täyttää työhistoriaedellytykset. Sitä voidaan maksaa palkansaajan ansiopäivärahana tai peruspäivärahana 65 vuoden iän täyttämiskauden loppuun. Työttömyyseläkkeen korvaavaa pidennetyn maksuajan lisäpäivärahaa aletaan maksaa vuodesta 2009.

2.4.3 Koulutuspäiväraha (2003)

Saajia keskimäärin vuodessa	1500 henkilöä
- näistä työttömyyskassan jäseniä	1000
- ei-kassajäseniä	500
Korvattuja päiviä	
- työttömyyskassan jäsenille	260 000
- ei-kassajäsenille	140 000
Keskimäärin maksettu korvaus	
- työttömyyskassan jäsenille	48,1 €/päivä
- ei-kassajäsenille	26,1 €/päivä
Menot yhteensä	
- työttömyyskassan jäsenille	12,3 milj. euroa
- ei-kassajäsenille	<u>3,6 milj. euroa</u> 15,9 milj. euroa
josta valtion osuus (3,6+5,8 M€)	9,4 milj. euroa

Koulutuspäivärahaa maksetaan työttömille, jotka ovat lähteneet omaehtoiseen koulutukseen. Tältä ajalta työttömyyspäiväraha maksetaan koulutuspäivärahana. Yhteensä maksupäiviä voi olla 584 päivää, kun työttömyyspäivärahaa maksetaan muutoin enintään 500 päivältä. Koulutuspäivärahaa on maksettu pääosin yli 35-vuotiaille naisille, jolla on peruskoulua korkeampi koulutustausta.

2.4.4 Aikuiskoulutustuki (2003)

Saajia keskimäärin vuodessa	2 640 henkilöä
Keskimäärin maksettu korvaus	796 €/kk
Menot yhteensä	25,3 milj. euroa
- josta valtion osuus	14,0 milj. euroa

Aikuiskoulutustukea maksetaan omaehtoisen koulutuksen tukemiseksi. Tuen käyttäjistä pääosa on naisia (83 %). Keski-ikä on 40 vuotta ja korkeakouluopintoja on harjoittanut 65 %. Tuen kesto on keskimäärin 6 kuukautta.

2.4.5 Vuorottelukorvaus (2003)

Saajia keskimäärin vuodessa	7 730 henkilöä
- näistä työttömyyskassan jäseniä	7 640
- ei-kassajäseniä	90
Korvattuja päiviä	
- työttömyyskassan jäsenille	1 970 000
- ei-kassajäsenille	22 000
Keskimäärin maksettu korvaus	
- työttömyyskassan jäsenille	38,8 €/päivä
- ei-kassajäsenille	16,2 €/päivä
Menot yhteensä	
- työttömyyskassan jäsenille	76,0 milj. euroa
- ei-kassajäsenille	<u>0,4 milj. euroa</u> 76,4 milj. euroa
josta valtion osuus (33,7+0,4 ME)	34,1 milj. euroa

Vuorottelukorvausta on käytetty melko runsaasti. Erityisesti tietyt ammattiryhmät, kuten opettajat, ovat suuria käyttäjäryhmiä. Näistäkin naiset ovat pääosassa (72%) ja keski-ikä on 40-55 vuotta. Keskimääräinen vuorotteluvapaan kesto on 6-7 kuukautta.

3. Työhistorian selvittäminen nykyjärjestelmässä

3.1 Työhistorian määrittäminen

Työhistorian määrittäminen perustuu nykyjärjestelmässä työsuhderekisteriin. Työttömyysturvaan liittyviä etuuksia haetaan joko työttömyyskassasta tai Kansaneläkelaitokselta (Kela). Työhistoriatodistuksen antavat työttömyyskassoille tai Kansaneläkelaitokselle maksutta Valtiokonttori, Kuntien eläkevakuutus, Kirkon keskusrahasto ja Eläketurvakeskus (ETK). ETK:n rekisteriin on useimmilla kassoilla suora tietoliikenneyhteys (TTL 13L 1§,5§).

Kunkin etuuden vaatiman työhistorian laskenta tehdään työsuhteittain työskentelyajan alkamis- ja päättymisaikojen perusteella.⁶

3.2 Työhistorian laskenta

3.2.1 Työhistoriaan luettava aika

Työhistoriaa laskettaessa otetaan huomioon työntekijän eläkelain TEL 8§:n 4 momentissa tarkoitettu peruseläkkeen tai muun siihen verrattavan työ- tai virkasuhteen perustuvan eläkkeen edellyttämä työ (TTL 6 luvun 11§ 1 momentti). TEL 8§:n

⁶ Poikkeuksena LEL- ja TaEL-alat joilla oma määrittämistapansa

4 momentin mukaisesti myös yrittäjänä tai maatalousyrittäjänä vakuutettu vakuutusaika otetaan huomioon.

Työskentelyaikaa laskettaessa otetaan huomioon kaikki työeläkelakien piiriin kuuluva ansiotyö. Myös julkisen sektorin eläkelakien ja yrittäjäeläkelaisissa tarkoitettu työskentely huomioidaan. Työskentelyaikaan luetaan mukaan lisäksi lähetettynä työntekijänä ulkomailla tehty työ sekä EU:n jäsenmaassa tai sosiaaliturvasopimusmaassa vakuutettuna ollessa tehty työskentely. Sopimusmaassa tapahtunut työskentely otetaan huomioon kyseisen maan säännösten mukaan. Edellytyksenä on, että kyseinen työskentely kerryttää eläkettä työskentelymaan lainsäädännön mukaan.

Jos henkilöllä on rinnakkaisia työsuhteita tai yrittäjyyttä, muodostetaan yksi yhdenjaksoinen työjakso, joka alkaa aikaisimmin alkaneen työskentelyjakson ensimmäisenä päivänä ja päättyy viimeiseksi päättyneen työskentelyjakson viimeisenä päivänä.

Yrittäjävakuutus voi joskus olla voimassa vaikka henkilö ei tee eläkkeeseen oikeuttavaa työtä. Esimerkiksi MYEL-vakuutuksen osalta voi syntyä tilanne, jossa henkilö on saanut esimerkiksi työttömyyspäivärahaa vakuutuksen voimassaoloaikana. Tällöin tämä aika ei täytä työhistoriaedellytystä.

Työttömyysturvaetuuksien osalta voidaan toisinaan työhistoriaa laskettaessa ottaa huomioon työhön *rinnastettava* aika eli aika, jolta

- (i) henkilölle on maksettu sairausvakuutuslain mukaista äitiys-, erityisäitiys-, isyys- tai vanhempainrahaa tai erityishoitorahaa sellaiselta ajalta jolta henkilö ei ole ansainnut eläkettä,
- (ii) henkilö on ollut lakiin tai työehto- tai virkaehtosopimukseen perustuvalla hoitovapaalla,
- (iii) henkilö on suorittanut varusmies- tai siviilipalvelusta, sekä
- (iv) aika jona henkilö on ollut sairauden, vian tai vamman vuoksi työkyvytön saaden peruseläkettä tai siihen verrattavaa työ- tai virkasuhteeseen perustuvaa eläkettä, kuntoutustukea tai tapaturmavakuutuslain mukaista tapaturmaeläkettä.

Työhön rinnastettava aika otetaan huomioon selvittäessä oikeutta korotettuun ansio-osaan, lisäpäiviin ja aikuiskoulutustukeen. Sen sijaan koulutuspäivärahassa työssäoloon ei voi sisällyttää rinnasteista aikaa. (Koulutuspäivärahan työhistoriassa on voitu huomioida sellainen työsuhteeseen sisältyvä enintään vuoden mittainen palkaton vapaa, jossa työsuhde näkyy rekisteriotteella katkeamattomana, esim. äitiysloma tai varusmiespalvelus). Vuorotteluvapaan osalta rinnasteinen aika huomioidaan kohden (i) – (iii) osalta.

Työhistoriassa työssäoloajasta enintään neljännes voi olla työhön rinnastettavaa aikaa.

3.2.2 Työhistoriaedellytysten selvittäminen rekisteriotteelta

Työhistoriaedellytysten selvittämiseen käytetään Eläketurvakeskuksen, Valtiokonttorin tai Kuntien eläkevakuutuksen rekisteriotteita. Tarvittaessa hankitaan myös muuta selvitystä..

TEL, YEL, MYEL ja virkasuhteet

Rekisteriotteella työskentelyajat näkyvät kalenteriaikoina, jossa ilmoitetaan alkaminen ja päättymisen. 1.1.1998 lukien aika lasketaan päivän tarkkuudella.⁷ Jokainen 30 irrallisen päivän jakso kerryttää yhden työssäolokuukauden.

Esimerkki 1

TEL-jakso 9.7.97-3.5.98 :
 1998 v 05 kk 03 pv (4 kk, 3 pv)
1997 v 07 kk 09 pv (5kk, 21pv)
 09 kk 24+1 pv -> 9 kk työhistoriaa;
 25 pv säästössä

Tästä työhistoriaan lasketaan 9 kuukautta. Jäännöspäivät kirjataan muistiin ja kun seuraavista työskentelyjaksoista kertyy yhteensä riittävästi jäännöspäiviä, työhistoriaa kertyy lisää. Kun jäännöspäiviä on kertynyt 30 päivän verran, työhistoriaa kertyy lisää 1 kuukausi.

Esimerkki 2

TEL-työsuhteita	Työhistoria-aika
20.10.1986-31.07.1988	1 vuosi 9 kk (11 pv)
11.12.1989-19.09.1994	4 vuotta 9 kk (09 pv)
<u>20.01.1996-01.08.2004</u>	<u>8 vuotta 6 kk (12 pv)</u>
yhteensä	13 vuotta 24 kk 32 pv
	-> 15 vuotta 1 kk 2pv

LEL ja TaEL

Ansiot ilmoitetaan työsuhterekisteriin kalenterikuukausittain. Jos henkilön vuosiansio ylittää ao. lain mukaisen eläkkeeseen oikeuttavan rajamäärän, on ao. vuosi eläkeansainnan työaikaa. Tällöin vuoden ansaintakuukaudet lasketaan jakamalla vuosiansio ao. kalenterivuoden TEL-rajamäärällä⁸. Tulokseksi saatu luku on asianomaisen vuoden ansaintakuukaudet täysinä kuukausina, enintään 12 kuukautta. Jäännöspäiviä ei huomioida.

$$\begin{aligned}
 S(v) &= \text{vuosiansio} \\
 \text{TEL-raja} &= \text{vuoden TEL-rajamäärä} \\
 \text{LEL-raja} &= \text{vuoden LEL-rajamäärä} \\
 \text{kk}(v) &= \min(12, S(v)/\text{TEL-raja}), & \text{jos } S(v) \geq \text{LEL-raja} \\
 &= 0 & \text{jos } S(v) < \text{LEL-raja}
 \end{aligned}$$

TaEL-tiedot käsitellään vastaavasti (vuoteen 1997 lukien käyttäen TaEL-rajamäärää. TaEL-rajamäärää ei vuodesta 1998 ole enää vahvistettu erikseen).

Kun LEL- tai TaEL- työsuhtejaksot ovat rinnakkaisia työsuhteen tai yrittäjäjakson kanssa lasketaan yhdenjaksoinen kausi kuten TEL-tapauksessa. Jos alkamis- tai päätymisvuoteen jää tyhjää lasketaan LEL:n tai TaEL:n mukaisista työskentelyistä mu-

⁷ Työeläkelainsäädännössä työskentelyaika ennen 1.1.1998 huomioidaan täysinä kuukausina.

⁸ asianomaisen vuoden TEL-vakuuttamisen alin rajatulo

kaan yhteensä enintään 12 kuukautta vuotta kohti.

Esimerkki 3

Työhistoria

- TEL-työsuhde 01.04.97 - 28.02.98
- LEL-ansioita 2 300 € vuonna 1997
- LEL-ansioita 4 700 € vuonna 1998

•Lasketaan TEL-työsuhde:

- 98 v 02 kk 30 pv (helmikuussa 30 pv=TEL) 97 v 04 kk 01 pv
- yht. 10 kk 29 pv + 1 pv = 11 kk

- lasketaan aika LEL-ansioista

- LEL-ansiot ylittävät ko. vuosien rajatulot
- Vuoden 1997 ansiot jaetaan saman vuoden TEL-rajatulolla 190,92 ja saadaan tulokseksi 12 kk
- Vuoteen 1997 mahtuu vain 3 kk (kun TEL-ts alkaa 1.4.97)
- Vuoden 1998 LEL-ansiot jaetaan TEL-rajatulolla 194,54 ja saadaan 12 kk ($4700/194,54=24,16 \rightarrow \text{max } 12 \text{ kk}$)
- Vuoteen 1998 siitä mahtuu vain 10 kk (kun TEL-ts päättyy 28.2.98)
- Vuosien 1997 ja 1998 työajaksi saadaan yhteensä 24 kuukautta

Yhteensä 11 kk + 10 kk + 3 kk = 24 kk

3.3 Työeläkevakuutuksen rajatulot

3.3.1 Vakuutukseen kuulumisen rajatulot 2004

TEL	229,34 €/kk (-> 2752,07 €/v)
LEL	723,60 €/v (n. 60,3 €/kk)
YEL	5504,14 €/v
MYEL	2752,07 €/v (= TEL 'vuosiansioraja')

3.3.2 TEL-rajatulon kehitys

Työntekijäin eläkelain TEL alkuaikoina ei ollut käytössä vakuutusvelvollisuuden osalta työansioden alarajaa vaan vakuuttamisen edellytyksenä oli *pääasialliseen toimeentuloon riittävä ansio*. Työeläkettä valmistellut komitea oli esittänyt, että eläkevakuutuksen piiriin tulisivat henkilöt, joilla oli yli vuoden kestävä työsuhde. Eduskuntakäsittelyssä rajaksi tuli 6 kuukautta.

Vuoden 1966 alusta otettiin käyttöön numeerinen rajamäärä, 180 mk/kk, eli euroina 30,27 €/kk. Tarkistettuna TEL-indeksillä vuoden 2004 tasoon tätä vastaa 458,53 €/kk. Ansiotasoindeksillä tarkistettuna rajamäärä olisi 580,20 €/kk. Vertailuna todettakoon, että nykyinen kansaneläke on 419,16 –496,38 €/kk. Alun perin rajamäärä asetettiin siis lähelle vähimmäistason toimeentulon turvaavaa rajaa.

Vuonna 1973 rajamäärä puolitettiin (silloisesta 52,66 eurosta 29,21 euroon). Tästä lukien TEL-rajamäärä on säilynyt samana. Rajamäärää on kuitenkin vuosittain tarkistettu TEL-indeksillä, vuodesta 1996 työikäisen TEL-indeksillä.

Rajamäärän alentamisen taustalla lieene ollut tavoite, että ansiotyö kokonaisuudessaan kartuttaisi eläkettä. Työsuhteen keston vaatimusta oli vastaavasti lyhennetty ensin 4 kuukauteen (1965) ja sitten 1 kuukauteen (1971). Myöhemmät muutokset ovat omalta osaltaan toimineet samaan suuntaan. Vuoden 2005 eläkeuudistuksessa jokaiselta kuukaudelta jolta ansiot ylittävät 40 euroa koko ansio kartuttaa eläkettä.

TEL-rajamäärä	Vahvistettu rajatulo	V 1966 rajatulo tarkistettuna TEL- indeksitasoon	
Vuosi	€/kk	TEL-indeksi	
1966	30,27	142	30,27
1967	30,27	152	32,40
1968	30,27	165	35,17
1969	38,68	182	38,80
1970	42,00	197	41,99
1975	40,83	383	81,64
1980	70,89	665	141,76
1985	115,98	1088	231,93
1990	157,87	1481	315,70
1995	182,50	1712	364,95
2000	202,86	1903	405,66
2001	211,17	1981	422,29
2002	219,00	2054	437,85
2003	224,22	2103	448,29
2004	229,34	2151	458,53

4. Eläkeuudistus ja rekisterimuutokset

4.1 Eläkeuudistuksen vaikutus työsuhderekisteriin

Työeläkeuudistus muuttaa eläkeansainnan peruseriaa. Vastedes jokainen ansaittu euro (edellytyksenä että kuukausiansiot ylittävät 40 €) kerryttää eläkettä. Samalla työsuhteen keston liittyvät tiedot menettävät merkityksensä eläketurvan kannalta. Työeläketurvaa kerryttää tietyissä tapauksissa toisaalta myös aika, josta ei saada palkkaa. Niin ollen lapsenhoitoaika ja opiskelu kerryttävät vastaisuudessa eläkettä. Kuten aiemminkin, mm. työttömyysaika kerryttää myös eläkettä siltä osin kuin siltä ajalta on maksettu päivärahaa.

Tiivistetysti voi todeta, että

- Jokainen ansio kartuttaa eläkettä jos työsuhteen kuukauden ansiot ylittävät 40 €

- Eläkkeen ansainnan perustana ovat vastaisuudessa ansaitut tulot yhteensä eivätkä työskentelyvuodet ja työsuhteen loppuajan palkat
- Tiedot palkattomat jaksot kartuttavat eläkettä erikseen määritellyllä tulopohjalla

Eläketurvan sisällöllinen muutos muuttaa myös työsuhderekisterin tietosisältöä. Uuden eläkeräkisterin osalta on työnantajan ilmoitusvelvollisuudesta sovittu seuraavaa:

Työnantaja voi valita kahden eri ilmoitustavan välillä. Työnantaja voi ilmoittaa tiedot joko

- a) nykyisen TEL-tekniikan mukaan eli ilmoittaa työsuhteen alkamis- ja päättymistiedot päivän tarkkuudella sekä työsuhteeseen liittyvät kalenterivuoden aikaiset vuosiansiot
- b) kuukausittain maksetut palkat (maksuperusteisesti). Jos työnantaja valitsee tämän vaihtoehdon on suosituksena, että hän lisäksi ilmoittaisi työsuhteen alkamis- ja päättymispäivät.

4.2 Arvio muutoksen vaikutuksesta työhistorian selvittämiseen

Nykytilanteessa pääosa työhistoriasta perustuu TEL- tai virkatyösuhteisiin ja määritetään työsuhteen keston perusteella. Eläkejärjestelmä tarvitsee alkuaikoina itse ns. vanhojen tapausten johdosta⁹ edelleen tiedot työsuhteen alku- ja loppupäivistä. Alussa siten nämä tiedot myös kertynevät entiseen tapaan nykyisin TEL-vakuutetuista ja vakuutusyhtiöt valvovat niiden oikeellisuutta. Vakiintunut ilmoitusliikennetapa myös säilynee alkuvuosina.

LEL- ja TaEL-vakuutuksissa ilmoitusliikenne ei tänäänkään kata työsuhteen kesto-tietoja.

Vaihtoehdon 4.1.(b) mukaan ilmoittanevat vastaisuudessa pääosa kotitaloustyönantajista ja tilapäiset työnantajat. Näiden osalta ei luotettavaa tietoa työsuhteen alku- ja loppupäivistä voi olettaa saatavaksi. Myös osa työnantajista, jotka nykyisin mukaan olisivat TEL-vakuuttajia, siirtyvät uudessa TYEL-maailmassa käyttämään vaihtoehtoa 4.1.(b) ilmoitusliikenteessään. Myös vaihtoehto (a):n säilyttävien osalta voi olla että työsuhteen keston luotettavuus vähitellen kärsii, koska sillä ei ole enää vaikutusta eläkekarttumaan.

On siten oletettavaa, että tulevaisuudessa rekisteritiedoista osa (kenties jopa merkittävä osa) sisältää ainoastaan tiedot maksetuista palkoista per kuukausi. Siinä tapauksessa, että työsuhteen alku- ja loppupäivämäärät on ilmoitettu niiden oikeellisuus ei välttämättä ole tarvittavaa tasoa jolloin rekisteritiedon luotettavuus koskee vain vuosiansioita.

Tulevaisuuden työsuhderekisterissä ainoa luotettava tieto joka koskee koko vakuutuskantaa lienee siten vuosiansio. Tämä tieto saadaan riippumatta siitä, minkä ilmoi-

⁹ erilaisten siirtymäsäännösten piiriin kuuluvien etuuksien osalta

tustavan työnantaja on valinnut. Koska tämä tieto on keskeinen myös eläketurvan karttumisen kannalta, sen luotettavuutta pyrittäneen myös riittävästi varmistamaan.

HE 223 /2004 työttömyysturvalain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta esittää, että vielä vuonna 2005 sovellettaisiin nyt voimassa olevia säännöksiä työhistorian selvittämisessä. Samaa on esitetty vuorotteluvapaan osalta (HE 253/2004). On kuitenkin perusteltua lähteä siitä, että työttömyysturvan työssäolohistorian määrittelyä tulisi vastedes muuttaa siten, että se ensisijaisesti perustuisi vuosiansiotietoihin.¹⁰

5. Vaihtoehdot työhistorian määrittämiseksi vastaisuudessa

5.1 Keskeiset tavoitteet

1. Määrittely mittaa riittävästi todellista työhistoriaa.

Työssäoloaika on kriteerinä useassa etuudessa, ennen kaikkea työttömyysturvan puolella. Sen käyttö yhtenä etuuden saamisen ehtona on myös lisääntynyt viime vuosien aikana. Tavoitteena on ollut, että yhtenä etuuden saamisen ehtona on riittävän pitkäkestoinen työskentely ja kiinnittyminen työmarkkinoihin. Riittävän pitkällä työhistorialla saadaan parempi turva. Sen voidaan siten osittain katsoa olevan osa vakuutus- ja ansaintaperiaatetta.

Työhistoriaa selvitellessä on siten tärkeää, että määrittely on sellainen, että se riittävästi vastaa todellista työskentelyaikaa.

2. Määrittely perustuu samaan periaatteeseen kaikissa työhistoriaa edellyttävissä etuuksissa.

Työttömyysturvan osalta työhistoriadellytystä selvitetään työttömyyskassoissa. Käytännön toimeenpanon kannalta on tärkeää, että määrittely on yhtenäinen, samaan periaatteeseen pohjautuva, mieluiten sama. Yhtenäinen määritelmä helpottaa myös rekisterin ja tietoliikenneyhteyksien ja – ohjelmien rakentamista ja ylläpitoa.

Työeläketurvan osalta työhistoriaa edellytetään toisaalta työttömyyseläkkeessä, toisaalta osa-aikaeläkkeessä. Työttömyysturvan kanssa yhtenäinen määrittely selkeyttäisi tilannetta. Koska lisäksi pohjana on sama työsuhderekisteri, tämäkin puoltaa saman määrittäisperustan käyttämistä. Määritelmän tulisi lisäksi soveltua kaikkiin eri eläkevakuutuksiin.

¹⁰ Väliaikaisesti on siten esitetty että noudatetaan vanhoja säännöksiä työhistorian selvittämiseksi. Perustuslakivaliokunta totesi kuitenkin käsitellessään HE 223/2004 että lainsäädäntöä tulisi mahdollisimman nopeasti tarkistaa niin ettei siinä viitata kumottuun lainsäädäntöön.

3. Määrittely ei olennaisesti muuta nykyisiä työhistorian kertymisen kriteerejä
4. Määrittely pohjautuu aiemmin hyväksyttyihin periaatteisiin.
5. Määrittely on teknisesti yksinkertainen ja tarvittaessa helposti muunnettavissa uusiin etuuksiin sopivaksi.

5.2 Määrittämisen malleja

5.2.1 Työsuhdeaikaan pohjautuva malli (nykyinen TEL-malli)

Jatketaan nykymääritelmän käyttämistä niin pitkälle ja niin laajasti kuin mahdollista. Työhistoria määritetään siten työeläkevakuutetun työsuhteen keston perusteella.

Mallin etuna on nykykäytännön säilyminen.

Mallin heikkoutena on, että työsuhdeaika saadaan vaan osasta vakuutettuja. Lisäksi tiedon luotettavuus heikkenee ajan oloon, kun tiedolla ei ole merkitystä eläketurvan kannalta. Vakuutettujen määrä, josta työsuhteen kestotietoja ei saada kasvaa koko ajan.

Olennaisin heikkous on kuitenkin se, että TYEL-vakuutettuna olisi aiempaa laajempi joukko kun vakuuttamisen ansiorajaa alennetaan. Raja ei siten säilyisi nykyisenlaisena vaan lievenisi selvästi. Ansioraja olisi niin matala, että työhistoria menettäisi kriteerinä pitkälle merkityksensä.

5.2.2 Alimpaan vuosirajatuloon pohjautuva malli (on-off-malli)

Määritellään vuosiansion alaraja, jonka ylittäminen kerryttää yhden vuoden työhistoriaa. Jos ansiot jäävät alarajan alapuolelle siltä vuodelta ei kerry työhistoriaa. Tämä vastaa vakuuttamisvelvollisuuden osalta noudatettua sääntöä.

Mallin ongelmana on, että alaraja pitäisi asettaa hyvin matalaksi, jotta sääntö ei merkittävästi kiristäisi työhistorian kertymistä nykytilasta, jossa työhistoriaa voi kerätä vuoden aikana myös lyhyemmissä jaksoissa. Jos jaksoja on vähän vuosiansio jää matalaksi mutta nykyjärjestelmässä työhistoriaa silti kertyy. Matala alaraja johtaisi kuitenkin toisaalta siihen, että täysi työhistoriavuosi kertyisi merkittävästi nykyistä helpommin.

Alarajan määrittäminen käytetäänkin yleensä rajaamaan vähäiset, ja siten vähämerkittävät ja hallinnollisesti suhteettoman raskaat, tapaukset kokonaan pois.

5.2.3 Kuukausiansioon pohjautuva malli

Työnantajien ilmoitusliikenteen vaihtoehtoinen malli 4.1.(b) perustuu siihen, että työnantaja ilmoittaa maksuperusteisesti kuukausittain maksamansa palkat.

Työhistoria voitaisiin määritellä siten, että jokainen kuukausi, jossa ansiot ylittävät tietyn rajan, on työhistoriaa kerryttävä kuukausi.

Mallin ongelmana on, että vaihtoehdon 4.1.(a) valinneiden osalta ansioita ei ole tiedossa kuukausitasolla. Ne olisi siten arvioitava vuosiansioiden perusteella. Jos työsuhde on kestänyt koko vuoden käytettäisiin kuukausiansion arviona vuosiansion

kahdestoistaosaa. Jos työsuhteen kesto olisi alle vuoden tulisi ilmoitettu ansio suhteuttaa työsuhteen kesto aikaan ja sen perusteella määritellä kuukausiansioiden arvo.

Mallin toisena ongelmana on, että vaihtoehdossa 4.1.(b) ansiot ilmoitetaan maksu perusteisesti. Nekään eivät siten lainkaan välttämättä kuvaa todellista kuukausiansion tasoa. Maksuaikataulua olisi myös mahdollista tarkoituksen mukaisuudesta muuttaa.

Lisäksi olisi määriteltävä kuukausittainen ansioraja. Malli lähentyy siten teknisesti mallia 5.2.3.

5.2.4 Vuosiansioon pohjautuva malli

Vuosiansioon pohjautuvassa mallissa kalenterivuoden vuosiansio jaetaan sopivalla rajamäärällä. Näin saadaan asianomaisen kalenterivuoden osalta työhistoriaan luettavat kuukaudet.

Mallissa jokainen ansaittu euro kerryttää työhistoriaa samalla tavalla riippumatta siitä onko se ansaittu kokoaika- tai osa-aikatyössä tai pätikätyössä.

Työhistorian kertymiselle keskeinen tekijä on rajamäärän taso. Rajamäärän tasoa muuttamalla voidaan vaikuttaa siihen, miten paljon todellista työskentelyä edellytetään vaadittavan työhistorian kertymiseksi.

Malli vastaa tekniseltä ratkaisultaan nykyisin LEL- ja TaEL-vakuutusten osalta käytössä olevaa mallia. Työhistoria määrittyy vuosiansioiden perusteella. Työhistoriaa kerryttävät kuukaudet saadaan yhden kalenterivuoden osalta jakamalla vuosiansio tietyllä rajamäärällä. Hyväksi luettavien kuukausien lukumäärä yhden kalenterivuoden aikana rajoitetaan 12.

Mallin etuna on, että se sopii kaikille eläkevakuutuksille ja myös ilmoitusliikenteen kummallekin vaihtoehdolle (4.1.(a)- ja 4.1.(b)). Malli on myös erittäin helppo soveltaa ja se kohtelee kaikkia eläkevakuutusmuotoja samalla tavalla.

Mallin heikkoutena on, että se tarkastelee ainoastaan kalenterivuoden aikaisia vuosiansioita. Siten alhainen rajamäärä tai korkea vuosiansio tuottaa helposti työhistoriakuukausia vaikka todellinen työskentelyaika olisi ollut lyhyt.

Ellei rajamäärää aseteta riittävän korkealle työhistoriakuukausia kertyy nykyistä selvästi lievemmin ehdoin ja samalla työhistorian merkitys etuuden kriteerinä menettää merkitystään.

Silloinkin kun rajamäärä asetetaan normaalille, pääsääntöiselle työsuhteelle sopivalle tasolle, erittäin korkea ansio lyhytaikaisesta työstä voi tuottaa suhteetonta hyötyä. Koska työhistoriakriteerin täyttäminen edellyttää toisaalta usean vuoden työhistorian

kerryttämistä, sellaisten tapausten esiintyminen, jossa tämä tilanne toistuisi usean vuoden aikana, lienee kuitenkin vähäistä.

Korkealle asetettu rajamäärä voi toisaalta rajata työhistorian kertymistä matalimmissa tuloluokissa nykyisestä.

Rinnakkaisten työsuhteiden tilanne

Nykyisin käytössä olevassa työhistorian määrittämisessä rinnakkaisten työsuhteiden osalta luetaan yhteinen aika vain kertaalleen. Työhistoria-aika määräytyy ensimmäisen työsuhteen alkupäivästä ja jatkuu viimeisen työsuhteen loppupäivään.

Pelkkiin ansiotietoihin pohjautuvassa mallissa ei ole välttämättä mahdollista erottaa onko ansiot saatu yhdestä vai useammasta työsuhteesta. Siten lyhyt kahden rinnakkaisen työsuhteiden jakso vastaa kaksinkertaista yhden työsuhteen jaksoa puolella ansiotasolla. Tämä voi siis nykytilanteeseen verrattuna tuottaa ylimääräistä työhistoria-aikaa. Vastaava lopputulos on kuitenkin käytännössä hyväksytty rinnakkaisten LEL- ja TaEL-suhteiden osalta nykyjärjestelmässä. Tältä osin olennaista muutosta nykytilaan ei siis syntyisi.

Sitä, että rinnakkaiset työsuhteet nykyistä paremmin kerryttäisivät työhistoriaa puoltaa se seikka, että näin hyötyy aina lisätyöskentelystä riippumatta siitä onko se ajallisesti yhtäaikaista tai peräkkäistä. Tilanne ei siten ole ristiriidassa sen tavoitteen kanssa, että lisätyöskentely olisi aina kannattavaa.

5.2.5 Yhdistelmämalli

Periaatteessa on mahdollista yhdistää edellä kuvattujen mallien piirteitä. Siten voitaisiin asettaa vuosiansioille alaraja jonka ylittäminen vasta kerryttäisi työhistoriaa. Sen jälkeen kertyvät kuukaudet määritettäisiin jakamalla vuosiansio rajamäärällä. Nykyinen LEL-laskenta on yhdistelmä vuosiansion alarajaa (LEL-vakuuttamisen alaraja) ja vuosiansiomallia. Tällä ei kuitenkaan saavutettaisi olennaista lisähyötyä pelkkään vuosiansiomalliin verrattuna.

5.3 Palkkajakaumat ja työhistoriaan liittyvät ansiotiedot

Vuoden 2001 tilastotietojen mukaan ¹¹ kokoaikaisten palkansaajien keskimääräinen kuukausiansio oli 2209 €/kk. Tarkistettuna ansiotasoindeksillä vuoden 2004 tasoon tämä vastaa ansiota 2468 €/kk. Kokoaikaisista työntekijöistä yli 35-vuotiailla on keskimääräistä korkeammat ansiot. Alle 35-vuotiailla on taas keskimääräistä matalammat ansiot. Ammattialoittain matalia ansioita on palvelu- ja hoitoalalla sekä ryhmässä maanviljelijät, metsätyöntekijät ym.

¹¹ Palkkarakenne 2001; Tilastokeskus Palkat 2004:4

Taulukko 1 Kokoaikaiset palkansaajat ja keskimääräinen kuukausiansio ikäryhmittäin

Ikä	Lkm	Vuosiansio		
		2001 €/kk	->2004 1) €/kk	12 kk €/v
15-19	10 410	1400	1564	18 767
20-24	68 166	1674	1870	22 439
25-29	139 290	2002	2236	26 836
30-34	170 228	2187	2443	29 316
35-39	196 701	2267	2532	30 388
40-44	207 565	2289	2557	30 683
45-49	218 403	2281	2548	30 576
50-54	214 069	2275	2541	30 496
55-59	126 198	2339	2613	31 354
60-	30 626	2320	2592	31 099
Yhteensä	1 381 656	2209	2468	29 611

1) korjattu ansiotasoindeksillä

Taulukko 2 Kokoaikaiset palkansaajat ja keskimääräinen kuukausiansio ammateittain

	2001	->2004 1)	Vuosiansio
Ammatti	€/kk	€/kk	€/v
Sotilaat	2630	2938	35 254
Johtajat, yl.vm	3756	4196	50 348
Er.asiantuntijat	2794	3121	37 453
Asiantuntijat	2269	2535	30 415
Toimistott	1827	2041	24 490
Palvelu, myynti, hoitoalan tt	1694	1892	22 708
Maanviljelijät, metsät.	1518	1696	20 348
Rakennus-, korjaustt.	2067	2309	27 708
Prosessi- ja kuljetustt.	2035	2273	27 279
Muut	1683	1880	22 560
	2209	2468	29 611

1) korjattu ansiotasoindeksillä

Taulukko 3 Alimpien tuloluokkien kuukausiansiot kokoaikaisilla palkansaajilla ammatin ja sukupuolen mukaan, kaikki työnantajasektorit

Ammatin pääluokka	Lukumäärä	Kokonaisansio		
		€/kk	€/kk	€/vuosi
		2001 -> 2004		
Miehet				
keskiansio		2441	2727	32 721
Palvelu-, myynti- ja hoitott.	39 976	1923	2148	25 777
Muut työntekijät	52 254	1865	2083	25 000
Maanviljelijät, metsätt.	1 954	1554	1736	20 831
Naiset				
keskiansio		1957	2186	26 233
Palvelu-, myynti- ja hoitott.	135 002	1627	1817	21 809
Muut työntekijät	60 586	1526	1705	20 456
Maanviljelijät, metsätt.	1 411	1468	1640	19 678

Valtion vuoden 2004 alimman palkkaluokan kuukausiansio II kalleusryhmässä on 1161,68 euroa.

Keskiansiot työuran mukaan

Vakiintuneesti työelämässä olevien osalta ansiotaso on korkeampi kuin lyhyen työhistorian omaavilla. Eläketurvakeskuksen selvityksen mukaan vuonna 1998 TEL-

eläkkeelle siirtyneiden osalta 15 viimeisen vuoden aikana (poislukien eläkkeellesiirtymisvuosi) ansioiden keskimäärä kasvoi seuraavasti:

Taulukko 4 Vuonna 1998 TEL-eläkkeelle siirtyneiden keskiansiot 15 viimeisen vuoden aikana poislukien eläkkeellesiirtymisvuosi; euroina vuoden 2004 tasossa

Vuosien määrä jolloin ollut TEL-ansioita	Keskimääräinen kuukausiansio €/kk	Keskimääräinen vuosiansio €/vuosi
<i>60-64-vuotiaat</i>		
1	795	9538
5	1263	15157
10	1705	20463
15	2238	26862
<i>40-59-vuotiaat</i>		
1	587	7040
5	1329	15942
10	1559	18712
15	2228	26735

5.4 Vaihtoehtoiset rajamäärät ja arvio niiden soveltuvuudesta

Valittavan rajamäärän tulisi mieluiten pohjautua jo aiemmin käytössä olevaan rajaan. Nykyisin käytössä on seuraavat rajamäärät :

5.4.1 Nykyinen TEL-vakuuttamisen alaraja 229,34 €/kk

TEL:n nykyinen vakuuttamisen alaraja on 229,34 €/kk.

Rahamäärä on nykyisin käytössä mutta se ei tule sisältymään uuteen TyEL:iin.

TyEL-aikana ei voida valvoa sitä, että työntekijällä on tosiasiallisesti vähintään 229,34 euron suuruiset ansiot kuukausittain, koska tämä ei ole enää vakuuttamisvelvollisuuden alaraja. Jakamalla ansiot jakajaksi otetulla rahamäärällä päästään laskennallisiin työskentelykuukausiin, ei todellisiin. Rajamääränä se on ilman kytkentää kuukausittaiseen ansaintaan matala ja laajentaisi työhistoriaedellytykset täyttävien joukkoa selvästi.

Esimerkiksi 2752 euron vuosiansioilla ansaittaisiin vuosi osa-aikaeläkkeen, työttömyyseläkkeen tai työttömyysturvan työskentelyvaatimuksista, vaikka ko. ansiot olisi ansaittu vain kahden kuukauden työllä. TEL-raja vastaa 1,11 kuukauden työskentelyä kokoaikaisen työntekijän keskimääräisellä kuukausiansioilla. Nykyisin edellytys on merkittävästi tiukempi.

Nykyisin edellytyksenä on tosin myös TEL-aloilla kuukausittain 229,34 euron kuukausiansiot vakuuttamisen edellytyksenä ja siten työhistoriaan oikeuttavana. Kuitenkin osa-aikaeläkkeelle tai työttömyyseläkkeelle siirtyneiden työntekijöiden kuukausiansio on tosiasiallisesti, ainakin vakituksessa työsuhteessa olevilla selvästi ylittänyt tämän rajan. Siten yhdistetty vaatimus, että henkilö on yli kuukauden kestävässä työsuhteessa, jossa vakuuttamisen ansioraja ylittyy (joka kuukausi) rajaa tosiasiallisesti saajajoukkoa niihin jolla on todellista riittävää työhistoriaa.

Pelkistetyksi voidaan sanoa, että tietyn työhistoriavaatimuksen täyttymiseksi on riittänyt, että ansiot ovat olleet vaadittavien vuosien osalta kunkin vuoden ajalta vähintään 229,34 € kuukaudessa. Työskentelyä on kuitenkin pitänyt TEL-aloilla olla joka kuukausi. Käytännössä tämä on tuottanut (tavallaan kiertoteitse) korkeamman ansiovaatimuksen, koska vähimmäisansiotaso säännöllisessä työssä olevalle on TEL-vakuuttamisen alarajaa merkittävästi korkeampi myös osa-aikatyössä. Tätä työsuhteen keston ja vakuuttamisen alarajan yhdistettyä vaatimusta ei kuitenkaan uudessa järjestelmässä enää synny samalla tavalla.

5.4.2 TyEL:n vakuuttamisen uusi alaraja 41,89 €/kk

TyEL-vakuuttamisen uudeksi alarajaksi tulee 40 euroa kuukaudessa, indeksitasossa 2002. Vuoden 2004 tasossa se vastaa 41,89 €/kk.

Rahamäärä määritellään uuteen TyEL:iin.

Jakajana rajamäärä on aivan liian pieni. Jos työntekijällä olisi 5 vuoden aikana kunkin vuonna 480 euron vuosiansiot, oikeus mm. aikuiskoulutustukeen ja eläkejärjestelmän puolella osa-aikaeläkkeeseen avautuisi. Ansioraja jolla luettaisiin hyväksi 12 kuukautta työhistoriaa vastaa vajaan viikon työskentelyä kokoaikaisen työntekijän keskimääräisellä kuukausiansioilla.

Raja vähentäisi nykyistä työhistoriavaatimusta niin olennaisesti että siihen sidotut oikeudet laajenisivat lähes kaikkiin työntekijöihin.

5.4.3 Tulevan ajan oikeuden edellyttämät ansiot 12 566,70 euroa

Tulevan ajan edellytyksenä on työkyvyttömyyden alkamisvuoden ja sitä edeltävän kymmenen kalenterivuoden aikana (TEL) 8§:n 4 momentissa mainitun lain tai eläkesäännön mukaisia työansioita yhteensä vähintään 12 000 euroa vuoden 2002 tasossa. Vuoden 2004 tasossa se on 12 566,70 euroa.

Rahamäärä määritellään TyEL:iin.

Jos ansioita kertyisi kymmenen vuoden aikana 12 000 euroa, ja kertyminen olisi ta-
saista, vaatimus vastaisi vuosiansioina 1200 euroa eli 100 euroa kuukaudessa. Tämä
on nykyistä TEL-rajaa alempi.

Rajamäärä voitaisiin kuitenkin sitoa ansiorajaan mutta vuositasoisena. Tällöin raja-
määrä määräytyisi tulevan ajan edellytyksen rajamäärästä mutta sitä sovellettaisiin
kalenterivuosi-kohtaisena. Kuukausitasolla rajamääränä olisi silloin 12 000 euron
kahdestoistaosa eli 1000 euroa vuoden 2002 tasossa ja 1047,23 euroa vuoden 2004
tasossa.

Näin määritelty rajamäärä vastaa kaikkien kokoaikaisten palkansaajien keskimääräi-
sistä kuukausiansioista 42 %:ia (taulukko 1).

Alimmasta kokoaikaisen työntekijän ammattiryhmän mukaan luokitelluista keski-
määräistä ansioista se olisi noin 60 % (naiset 63,8 % ja miehet 60,3%) ja 20-24-
vuotiaiden ansioista noin 56 % (taulukot 1 ja 3).

TEL-eläkkeelle v. 1998 siirtyneiden 60-64-vuotiaiden 15 vuoden keskiansiot niillä
työntekijöillä, jolla on ollut TEL-ansioita 5 vuoden ajan, ovat 15157 e/vuosi (tarkis-
tettu 2004 tasolle palkkakertoimella). Kun työskentelyä on pidemmältä ajalta kuin 5
vuodelta, ansiot ovat suuremmat (taulukko 4).

Vertailuna todettakoon, että työttömyysvakuutuksessa on ns. alku- ja paluuehdon
edellytyksenä, että työajan on pitänyt olla vähintään 18 tuntia viikkoa kohti tai yh-
teensä vähintään 80 tuntia neljän peräkkäisen kalenteriviikon jaksona. Suhteutettuna
kokoaikaiseen työaikaan työaikavaatimus vastaa noin 50 %:ia.

Kokoaikaisten palkansaajien keskimääräinen kokonaistyöaika on

yksityissektorilla	37,8 tuntia viikossa
kuntasektorilla	38,0 tuntia viikossa
valtiolla	36,9 tuntia viikossa
<i>keskimäärin</i>	37,8 tuntia viikossa
Keskimääräiseen kokonaistyöaikaan suhteutettuna 18 tunnin työaikavaatimus on 47,6 %	

5.4.4 Työttömyysvakuutuksen työssäoloehdon ansioraja 11 116,80 euroa vuodessa

Palkansaajan työssäoloehtoon luetaan kalenteriviikot, joina henkilö on ollut vakuu-
tuksenalaisessa työaika ja palkkaa koskevat edellytykset täyttävässä työssä. (TTL
5L 4§) Työaika koskevat edellytykset täyttyvät, kun henkilön työaika yhdessä tai
useammassa työssä on yhteensä vähintään 18 tuntia tai kun jaksotyössä työsopimuk-
sen mukainen säännöllinen työaika on tasoittumisjakson aikana yhteensä vähintään
18 tuntia kalenteriviikossa. Työssäoloehtoon luetaan sellainen neljän peräkkäisen ka-

lenteriviikon ajanjakso, jossa työaika on yhteensä vähintään 80 tuntia jakautuneena kullekin kalenteriviikolle.

Palkkaa koskevat edellytykset täyttyvät, kun palkka on työehtosopimuksen mukainen. Jos alalla ei ole työehtosopimusta, kokoaikatyön palkan on vastattava vähintään peruspäivärahan 40-kertaista määrää kuukaudessa.

Vuonna 2004 peruspäivärahan 40-kertainen määrä on 926,40 €/kk eli 11 116,80 euroa vuodessa. Kuukausitasolla tämä vastaa 926,40 €/kk.

Rajamäärä vastaa kaikkien kokoaikaisten palkansaajien keskimääräisistä kuukausiansioista 37,5 %.

Rajamäärää ei ole määritelty TyEL:ssä mutta se on määritelty TTL:ssä. Sen soveltaminen eläkevakuutusjärjestelmässä voisi olla ongelmallista jolloin tavoite samasta rajamäärästä ja määrittämisperiaatteesta ei toteutuisi. Eri rajamäärät loisivat puolestaan kaksi työhistoriakäsitettä. Työhistoria ei siten enää kytkeytyisi työeläkevakuutettuna oloon samalla tavoin kuin aiemmin.

Työssäoloehdon osalta rajamäärä on lisäksi kytketty työaikaan koskevan vaatimuksen täyttymiseen.

6. Ehdotus työhistorian määrittämisen malliksi

6.1. Ehdotus laskentatavaksi ja rajamääräksi

6.1.1 Määrittämisen malli

Työhistorian määrittäminen toteutettaisiin seuraavasti:

Vuosiansio jaetaan rajamäärällä jolloin saadaan asianomaiselle kalenterivuodelle työhistoriaa kerryttävä aika kuukausina.

Kalenterivuodessa hyväksi luettavien kuukausien määrä rajataan kahtentoista.

Kuukauden pituus on 30 päivää. Laskelmassa syntyvä jakojäännös muunnetaan irtopäiviksi, jotka yhdistetään täysiksi kuukausiksi (myös kalenterivuoden yli).

Jakajana käytettävänä rajamääränä on TEL 7c § 1 momentissa säädetyn ansiomäärän kahdestoistaosa kerrottuna työhistoriakertoimella. Työhistoriakerroin on etuuskohtainen.

Mallin etuna on, että

- se on yksinkertainen ja helposti sovellettavissa
- se soveltuu kaikkiin työeläkevakuutuslajeihin
- se on riippumaton valitusta työansioden ilmoitustavasta
- sitä voidaan soveltaa sekä eläketurvan että työttömyysturvan työhistoriaa edellyttävissä etuuksissa
- työhistoria perustuu samaan perusansiorajaan joka seuraa ansiotason kehitystä
- jakajaa voidaan tarvittaessa muuntaa niin, että työhistoriaa kertyy lievemmin ehdoin niissä etuuksissa jossa se on tarpeen, luopumatta yhteisestä perusrajamäärästä
- kaikki työskentely kerryttää työhistoriaa

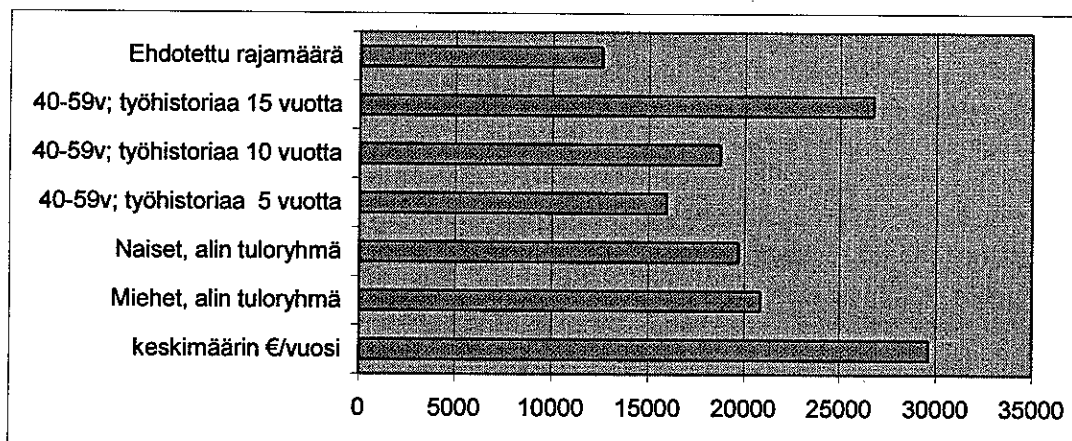
6.1.2 Rajamäärä ja arvio sen tason soveltuvuudesta

Rajamääräksi ehdotetaan kahdestoistaosaa TYEL:ssä säädettävästä ansiorajasta¹² tulevan ajan eläkkeen edellytyksenä (nykyisin ansiorajasta säädetään Työntekijäin eläkelaki 7c§ 1 momentissa). Tämä on vuoden 2002 tasossa 12 000 euroa jolloin rajamääränä eli jakajana olisi 1000 €.

Vuoden 2004 tasossa rajamääränä olisi 12 566,70 euron kahdestoistaosa eli 1047,23 €.

Kokoaikaisilla työntekijöillä vuosiansiot ylittävät ehdotetun rajamäärän joten heille kertyy työvuodesta aina 12 työhistoriaan luettavaa kuukautta.

Kokoaikaisten palkansaajien ansiot sekä eläkkeelle siirtyneiden keskiansiot työhistorian mukaan
Vuosiansiot €

¹² Ehdotuksen mukaan työttömyysturvaetuksissa käytettävä rajamäärä kiinnitettäisiin TYEL:n ansiorajaan

Kuviol Eläkkeelle siirtyneiden keskiansiot työuran keston mukaan (taulukko 4) sekä koko-aikaisten palkansaajien alimman tuloryhmän mukaiset vuosiansiot (taulukko 3) verrattuna ehdotettuun rajamäärän vuositason. Eurot vuoden 2004 tasossa.

Rajamäärä on valittu siten, että se kokoaikaisilla työntekijöillä kerryttää työhistoriaa vähintään samalla lailla ja useimmissa tapauksissa enemmän kuin nykyinen säännöstö. Merkittävää laajentumista ei kuitenkaan syntyne.

Osa-aikaisten työntekijöiden osalta työhistoriaa kertyy nykyistä vähemmän mutta aina vähintään suhteessa tehtyyn työaikaan.

Rajamäärän muuntaminen

Mallin rakenne mahdollistaa sen, että mikäli tietyn etuuden osalta nyt tai vastaisuudessa katsotaan, että työhistorian kertymisen tulee olla lievennetty (tai tiukennettu), voidaan tämä toteuttaa yhteistä rajamäärää muuttamatta. Valittu rajamäärä voidaan tietyissä etuuksissa tarvittaessa korottaa (alentaa) erikseen sovittavalla kertoimella. Tällöin sovellettavaksi tuleva rajamääräjakaja on suurempi tai pienempi. Siten esimerkiksi nykyinen työssäolonehdon rajamäärä saadaan kertoimella 0,88 ja nykyinen TEL-raja saataisiin rajamäärästä kertomalla se kertoimella 0,219.

Liite Vertailulaskelma: Työhistorian kertyminen eri rajamäärillä ja eri ansiotasoilla

Taulukko 5 Työhistorian kertyminen uudessa mallissa ansiotason ja työsuhteen keston mukaan kun rajamääränä 1000 €/kk.

VERTAILULASKELMAT

Työhistorian määrittäminen nykyjärjestelmässä ja uudessa

Nykyjärjestelmässä hyväksi luettava työhistoria	Vuosiansio €/vuosi kun työsuhteen kesto on				Uudessa järjestelmässä hyväksiluettavat kuukaudet (Max 12 kk) RAJAMÄÄRÄNÄ 1000 €/KK			
					Työsuhteen kesto			
	1kk	3kk	6kk	12kk	1kk	3kk	6kk	12kk
Kokoaikainen työntekijä								
Kuukausiansio €/kk								
1000	1000	3000	6000	12000	1,00	3,00	6,00	12,00
1300	1300	3900	7800	15600	1,30	3,90	7,80	12,00
1500	1500	4500	9000	18000	1,50	4,50	9,00	12,00
2000	2000	6000	12000	24000	2,00	6,00	12,00	12,00
2468	2468	7404	14808	29616	2,47	7,40	12,00	12,00
Osa-aikainen työntekijä								
ansiotaso 60% kokoaikaisesta								
600	600	1800	3600	7200	0,60	1,80	3,60	7,20
780	780	2340	4680	9360	0,78	2,34	4,68	9,36
900	900	2700	5400	10800	0,90	2,70	5,40	10,80
1200	1200	3600	7200	14400	1,20	3,60	7,20	12,00
1481	1481	4442	8885	17770	1,48	4,44	8,88	12,00
ansiotaso 50% kokoaikaisesta								
500	500	1500	3000	6000	0,50	1,50	3,00	6,00
650	650	1950	3900	7800	0,65	1,95	3,90	7,80
750	750	2250	4500	9000	0,75	2,25	4,50	9,00
1000	1000	3000	6000	12000	1,00	3,00	6,00	12,00
1234	1234	3702	7404	14808	1,23	3,70	7,40	12,00
ansiotaso 47,6% kokoaikaisesta 1)								
476	476	1428	2856	5712	0,48	1,43	2,86	5,71
619	619	1856	3713	7426	0,62	1,86	3,71	7,43
714	714	2142	4284	8568	0,71	2,14	4,28	8,57
952	952	2856	5712	11424	0,95	2,86	5,71	11,42
1175	1175	3524	7049	14097	1,17	3,52	7,05	12,00

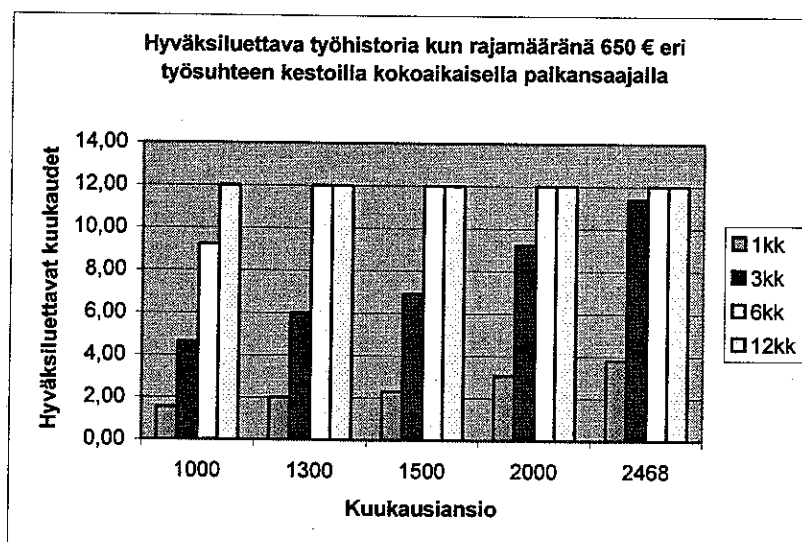
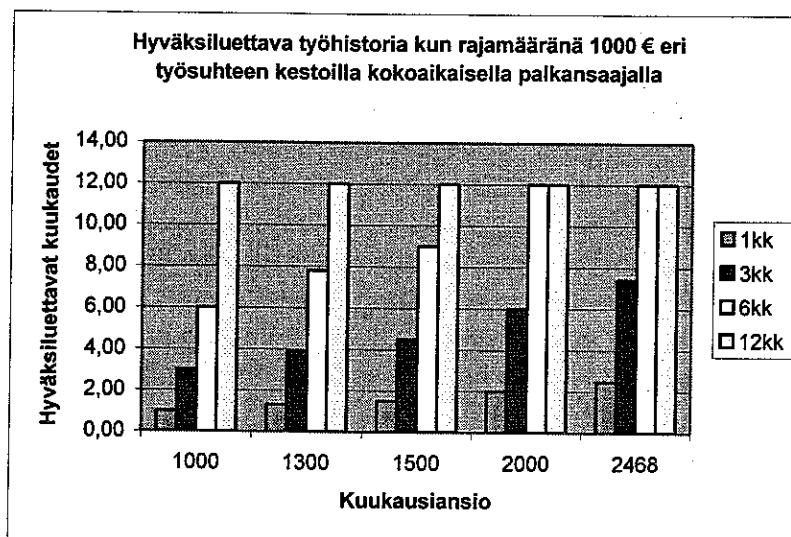
ansiot täysin euroina

1) vastaa työssälöehdon työaikavaatimusta

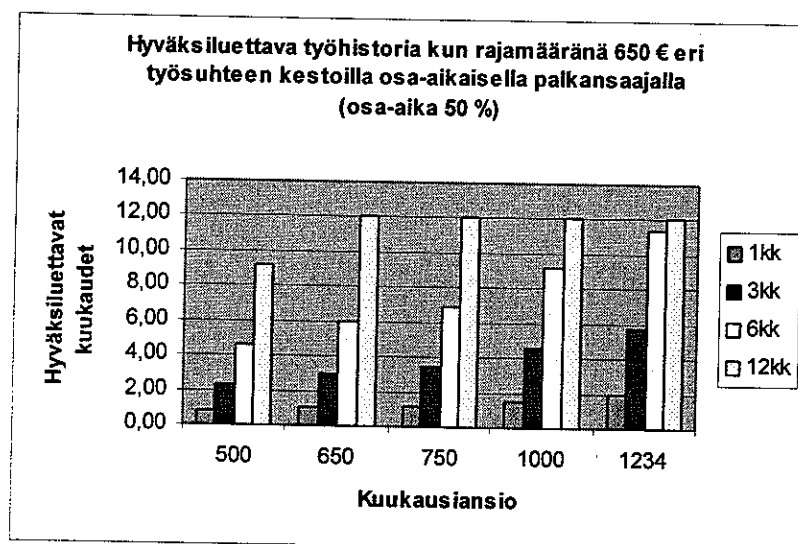
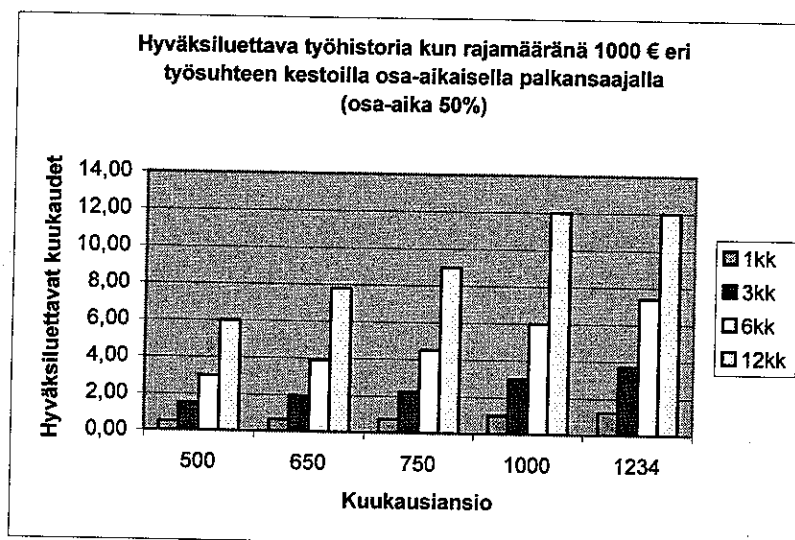
Rajamäärä 1000 euroa säilyttää siis suuressa osassa työntekijäkenttää työhistorian kertymisen vähintään nykyisen tasoisena mutta ei olennaisesti lievennä sitä. Siten työhistorian kertymisen kriteerit eivät muutu niin että sillä voisi arvioida olevan merkittäviä kustannusvaikutuksia.

Jos katsotaan, että jonkin etuuden osalta mikään työskentely ei saa kerryttää pienempää työhistoriaa kuin työsuhteen nimellinen kesto (työsuhteen kesto on esimerkiksi kuukausi mutta varsinaista työskentelyä osa-aikaisena on vähemmän, esimerkiksi yhteensä viikon verran josta johtuen myös ansiot jäävät pieniksi) tulisi työhistoriakertoimeksi asettaa esimerkiksi $k = 0,50$ tai $k = 0,65$. Tällöin sovellettava rajamäärä olisi vastaavasti 500 euroa tai 650 euroa (vuoden 2002 tasossa).

Kuviot: Kokoaikaiset

Osa-aikaiset

Rajamäärällä 1000 euroa kokoaikaisen työntekijän työhistoriaa kertyy siis lyhyistäkin työsuhteista nykyisen tasoisesti. Rajamäärällä 650 euroa 50-%:sta osa-aikatyötä tekevän työntekijän työhistoria kertyy nykyisen tasoisena lukuun ottamatta alinta tuloryhmää, jossa kertyminen nykykertymään verrattuna 75 %:sta.

6.1.3 Rinnakkaiset työsuhteet ja rinnastettava aika

Rinnakkaisten työsuhteiden tilanne

Rinnakkaisten työsuhteiden osalta kokonaisvuosiansiot käytettäisiin sellaisenaan. Siten rinnakkaiset työsuhteet tuottaisivat nykytilanteeseen verrattuna enemmän työhistoria-aikaa. Tämä on kuitenkin hyväksyttävissä sitä periaatetta vasten, että uusi etuus palkitsee nimenomaan työnteosta. Tämä vastaa myös osittain nykyistä käytäntöä muiden työsuhteiden

kanssa rinnakkaisista LEL- ja TaEL-työsuhteista, jossa rinnakkainen LEL- TaEL-suhde on käytetty täyttämään työhistoria-aikaa.

Työssäoloon rinnastettava aika

Työssäoloon rinnastettavan ajan osalta on käytössä vastedeskin rinnastettava aika päivinä. Tämä yhdistetään saman kalenterivuoden aikana vuosiansioiden perusteella laskettuun työhistoriaan. Jokainen täysi 30 päivää tuo yhden työhistoriakuukauden. Irtopäivät yhdistetään muihin irtopäiviin.

6.1.4 Laskentakaava

Merkitään

S_v^i = henkilön työ-, yrittäjä- tai virkasuhteesta i eläkevakuutettuna kertynyt vuosiansio vuonna v

r_v = TYEL xx §:ssä määritellyn ansiomäärän kahdestoistaosa vuoden v tasossa ($r_{2004} = 1047,23$)

k = asianomaisen etuuden työhistoriakerroin
 $k = 1$ ellei etuutta koskevassa lainsäädännössä toisin säädetä

t_v^i = työhistoriaan luettava aika vuoden v ja työsuhteen i osalta täysinä kuukausina

$$t_v^i = S_v^i / (k * r_v)$$

t_v^{rinn} = työskentelyaikaan rinnastettava aika täysinä kuukausina

t_v^0 = kalenterivuoden aikaiset irtopäivät ja aiemmin kertyneet irtopäivät yhteensä täysinä kuukausina

kuukausi on 30 päivää

t_v^1 = säästöön jäävät irtopäivät

T_v = työhistoriaan luettavat kuukaudet vuoden v osalta

$$T_v = \text{Min} ((\sum_i t_v^i) + t_v^0 + t_v^{rinn}, 12)$$

T = työhistoria yhteensä vuosina

$$T = (\sum_v T_v) / 12$$

6.2 Säättämisjärjestys ja aikataulu

Aikataulu

Eläkeuudistus astuu voimaan 1.1.2005. Uudistuksen jälkeisinä ensimmäisinä vuosina työsuhdeilmoitusliikenne säilynee laajasti nykyisen kaltaisena ns. vanhoilla TEL-aloilla. Lisäksi työhistoria perustuu vielä usean vuoden ajan pääosin vanhan rekisterin aikaisiin tietoihin. Lähivuosien osalta voidaan lisäksi tarvittaessa saada erillisselvitykset. Tämän johdosta uuden määritelmän käyttöönotto voitaisiin ajoittaa esimerkiksi uuden TYEL-lain voimaantulon ajankohtaan (2007).

Toisaalta tavoitteena tulee olla siirtyä mahdollisimman pian soveltamaan uuden järjestelmän mukaisia säännöksiä. Käsitellessään HE 223/2004 perustuslakivaliokunta totesi että sääntelyn selkeyden ja ymmärrettävyyden näkökulmasta on tärkeää, että valtioneuvoston piirissä ryhdytään pikaisesti toimiin kumottuun eläkelainsäädäntöön kohdistuvien viittausten poistamiseksi kyseisistä säännöksistä.

Asiaa koskeva hallituksen esitys tulisi siten valmistella mahdollisimman pikaisesti jo vuoden 2005 aikana kolmikantayhteistyössä.

Säättämistapa

Uusi työhistorian määrittäminen tulee säätää lailla. Rajamäärästä säädettäisiin TyEL-laissa ja työhistoriakuukausien määrittämisestä kunkin etuuden osalta erikseen. Tarkemmista laskentasäännöistä voidaan säätää asetuksella.

Mikäli määrittämistapa on sama voidaan asiasta säätää esimerkiksi työttömyysturvalaissa ja muutoin käyttää viittaussäännöksiä. Jos rajamäärää halutaan erikseen muuntaa tulee tästä säätää asianomaisen etuuden osalta erikseen.

Alustavat pykäläluonnokset

Työttömyysturvalaki 6 luku

3 §

Korotetun ansio-osan edellytykset

Ansiopäivärahan korotettua ansio-osaa maksetaan työnhakijalle, joka:

- 1) on menettänyt työnsä työsopimuslain 7 luvun 3, 4, 7 tai 8 §:ssä tarkoitetuista taloudellisista tai tuotannollisista syistä, vastaavista syistä merimieslain mukaan tai julkisen yhteisön toiminnasta johtuvista vastaavista syistä;
- 2) on ennen työn menettämistä ollut palkansaajakassan jäsen vähintään viisi vuotta;
ja

3) on ennen työn menettämistä hankkinut 11 §:ssä tarkoitettua työssäoloaikaa vähintään 20 vuotta.

Henkilön katsotaan menettäneen työnsä 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettulla tavalla tuotannollisista tai taloudellisista syistä myös, jos hän on irtisanonut työsopimuksensa työsopimuslain 5 luvun 7 §:n mukaisesti lomautuksen kestätyä yhdenjaksoisesti vähintään 200 päivää.

Korotettua ansio-osaa maksetaan yhteensä enintään 150 päivältä. Jos irtisanomisperuste on riitautettu, ansiopäivärahaa ei myönnetä tai makseta korotettuna ennen asiaa tehtyä lopullista ratkaisua.

11 §

Työssäoloajan huomioon ottaminen (työhistorian kertyminen)

Työssäoloaikaa laskettaessa huomioon otetaan TyEL:n X §:n X momentissa tarkoitettu peruseläkkeen tai muun siihen verrattavan työ- tai virkasuhteeseen perustuvan eläkkeen edellyttämä työ. Työssäoloaikaa laskettaessa huomioon otetaan työ, jonka henkilö on tehnyt täytettyään 18 vuotta.

Työssäoloaika lasketaan kalenterivuosittain, jolloin kalenterivuodessa voi olla enintään 12 kuukautta työssäoloaikaa. Työssäoloaikaa laskettaessa eläkkeen edellyttämästä työstä ansaittu vuositulo jaetaan TyEL:n X §:ssä säädetyn rajamäärän kahdestoistaosalla, joka on kerrottu etuuskohtaisesti määrätyllä kertoimella. Työhistoriaa laskettaessa kuukaudessa katsotaan olevan 30 päivää.

Työssäoloaikaa laskettaessa työhön rinnastettavana aikana otetaan lisäksi huomioon aika:

- 1) jolta henkilölle on maksettu sairausvakuutuslain mukaista äitiys-, erityisäitiys-, isyys- tai vanhempainrahaa taikka erityishoitorahaa; ja
- 2) jonka henkilö on ollut lakiin tai työ- tai virkaehtosopimukseen perustuvalla hoitovapaalla tai suorittanut varusmies- tai siviilipalvelusta.

Työssäoloajasta enintään neljännes voi olla 3 momentissa tarkoitettua työhön rinnastettavaa aikaa.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää 2 momentissa mainituista etuuskohtaisista kertoimista, joilla TyEL:n X §:n mukaisen rajamäärän kahdestoistaosa muutetaan vastaamaan etuuden työhistoriaan laskettavan työn kuukausituloa.

LITE 1(2)

Uudessa järjestelmässä hyväksiluettavat kuukaudet (Max 12 kk)

RAJAMÄÄRÄNÄ 1000 €/KK RAJAMÄÄRÄNÄ 500 €/KK

1KK
3KK

10,00	12,00	12,00	12,00	12,00	12,00
12,00	12,00	12,00	12,00	12,00	12,00
12,00	12,00	12,00	12,00	12,00	12,00
12,00	12,00	12,00	12,00	12,00	12,00
12,00	12,00	12,00	12,00	12,00	12,00
12,00	12,00	12,00	12,00	12,00	12,00
6,00	12,00	12,00	12,00	12,00	12,00
7,80	12,00	12,00	12,00	12,00	12,00
9,00	12,00	12,00	12,00	12,00	12,00
12,00	12,00	12,00	12,00	12,00	12,00
12,00	12,00	12,00	12,00	12,00	12,00
5,00	12,00	12,00	12,00	12,00	12,00
6,50	12,00	12,00	12,00	12,00	12,00
7,50	12,00	12,00	12,00	12,00	12,00
10,00	12,00	12,00	12,00	12,00	12,00
12,00	12,00	12,00	12,00	12,00	12,00
4,76	12,00	12,00	12,00	12,00	12,00
6,19	12,00	12,00	12,00	12,00	12,00
7,14	12,00	12,00	12,00	12,00	12,00
9,52	12,00	12,00	12,00	12,00	12,00
11,75	12,00	12,00	12,00	12,00	12,00

Osa-aikainen työntekijä

ansiotaso 60% kokoalkaistesta	600	1800	3600	7200	0,60	1,80	3,60	7,20	1,20	3,60	7,20	12,00	6,00	12,00	12,00
	780	2340	4680	9360	0,78	2,34	4,68	9,36	1,56	4,68	9,36	12,00	7,80	12,00	12,00
	900	2700	5400	10800	0,90	2,70	5,40	10,80	1,80	5,40	10,80	12,00	9,00	12,00	12,00
	1200	3600	7200	14400	1,20	3,60	7,20	12,00	2,40	7,20	12,00	12,00	12,00	12,00	12,00
	1481	4442	8885	17770	1,48	4,44	8,88	12,00	2,96	8,88	12,00	12,00	12,00	12,00	12,00
	ansiotaso 50% kokoalkaistesta														
500	1500	3000	6000	0,50	1,50	3,00	6,00	1,00	3,00	6,00	12,00	5,00	12,00	12,00	
ansiotaso 47,5% kokoalkaistesta 1)	650	1950	3900	7800	0,65	1,95	3,90	7,80	1,30	3,90	7,80	12,00	6,50	12,00	12,00
	750	2250	4500	9000	0,75	2,25	4,50	9,00	1,50	4,50	9,00	12,00	7,50	12,00	12,00
	1000	3000	6000	12000	1,00	3,00	6,00	12,00	2,00	6,00	12,00	12,00	10,00	12,00	12,00
	1234	3702	7404	14808	1,23	3,70	7,40	12,00	2,47	7,40	12,00	12,00	12,00	12,00	12,00
	476	1428	2856	5712	0,48	1,43	2,86	5,71	0,95	2,86	5,71	11,42	4,76	12,00	12,00
	619	1856	3713	7426	0,62	1,86	3,71	7,43	1,24	3,71	7,43	12,00	6,19	12,00	12,00
	714	2142	4284	8568	0,71	2,14	4,28	8,57	1,43	4,28	8,57	12,00	7,14	12,00	12,00
	952	2856	5712	11424	0,95	2,86	5,71	11,42	1,90	5,71	11,42	12,00	9,52	12,00	12,00
	1175	3524	7049	14097	1,17	3,52	7,05	12,00	2,35	7,05	12,00	12,00	11,75	12,00	12,00

ansiot täysinä euroina

!) vastaa työssäoloehdon työaikavaatimusta

Valtion alin palkkaluokka 2004 on 1 kalteusryhmässä 194,55 €/kk ja 11 kalteusryhmässä 1161,68 €/kk.

Vuoden 2002 tasossa (ansiotasoindeksikorjattuina) nämä olisivat 1108,82 ja 1078,36

Vuoden 2001 keskimääräinen kuukausipalkka oli 2209 €/kk mikä vuoden 2002 tasossa olisi 2288,35

Vuoden 2004 tasossa se olisi 2468 €/kk.

Laskentaesimerkki: Jos työsuhteen kesto on 6 kuukautta saa palkansaaja nykyjärjestelmässä työhistoriaa 6 kt

Uudessa järjestelmässä työhistoriaa luettaisiin hyväksi vuosiansion ja rajamäärän mukaa

Jos ansiona 1000 €/kk on vuosiansio 6000 €. Rajamäärällä 1000 € työhistoriaa kertyy 6 k.

Jos ansiona 2000 €/kk on vuosiansio 12 000 €. Rajamäärällä 1000 € työhistoriaa kertyy 12 ki

6000 € / 1000 €/kk -> 6 kk

12000 € / 1000 €/kk -> 12 kk

VERTAILULASKELMAT

Työhistorian määrittäminen nykyjärjestelmässä ja uudessa

[illegible]

Rajamäärä 1000 €/kk säilyttää kokoaikaisella työntekijällä työhistorian kertymisen vähintään nykyisen tasoisena

Rajamäärä 500 € säilyttää osa-aikaisella työntekijällä työhistorian kertymisen vähintään nykyisen tasoisena kaikissa tuloluokissa. Rajamäärä 650 € tekee sen ikimain.